

Wat weet jij over infectiepreventie?

Test je kennis in een korte quiz!

1

ONDERWIJSPAKKET ANTIBIOTICARESISTENTIE

Hygiëne en infectiepreventie mbo voor de opleiding voor verzorgenden, maatschappelijke zorg, verpleegkundigen en assisterende beroepen (doktersassistenten) (NLQF 3 en 4)

Regionale
Zorgnetwerken
Antibioticaresistentie
NH-FL

Colofon

Onderwijspakket Antibioticaresistentie

Hygiëne en Infectiepreventie mbo.

**Voor de opleiding voor verzorgenden, maatschappelijke zorg,
verpleegkundigen en assisterende beroepen (doktersassistenten)
(NLQF 3 en 4).**

Redactie

Alice Bakker

Onderwijs adviseur Amsterdam UMC, afdeling ouderengeneeskunde

Peter Molenaar

Deskundige Infectiepreventie GGD Amsterdam en RIVM

Ad Olijhoek

Netwerkcoördinator Antibioticaresistentie Zorgnetwerken NH-FL

December 2022

Copyright

Dit onderwijspakket is met uiterste zorg samengesteld en teksten en foto's zijn met toestemming van alle betrokken partijen geplaatst.

De inhoud van dit document mag niet zonder toestemming voor andere doeleinden worden gebruikt.

De teksten en afbeeldingen zijn auteursrechtelijk beschermd.

Copyright afbeeldingen: eigen content en I-stock.

Inhoudsopgave

Verantwoordingsdocument	4
Relatie met opleidingsprofielen	5
Kwalificatiedossiers	6
Onderwerpen hygiëne en infectiepreventie	10
Onderwijskundige onderbouwing	11
Link naar onderwijspakket	12
Zelfevaluatie voor docenten	13

Verantwoordingsdocument

Het doel is om een hygiëne- en infectiepreventie onderwijsprogramma te ontwikkelen voor de mbo-zorg en welzijnsopleiding(en). Mede door audits, uitgevoerd door deskundigen infectiepreventie, maar ook in gesprekken met zorgorganisaties, praktijkverpleegkundigen en andere professionals werkzaam in de (langdurige) zorg, wordt al langere tijd aangegeven dat er een gebrek aan kennis en vaardigheden is op het gebied van hygiëne en infectiepreventie bij zorgmedewerkers die net van de opleiding komen.

Na het doorlopen van dit programma zijn de schoolverlaters zowel praktisch als theoretisch geschoold. Zij zijn in staat zijn tot het leveren van goede zorg om de overdracht en verspreiding van micro-organismen zo veel mogelijk te beperken. De preventie betreft alle sectoren in de zorg.

De resultaten worden beschikbaar gesteld via het landelijke digitale platform. De resultaten worden besproken met de andere zorgnetwerken via de netwerkcoördinatoren (NC). Het ontwikkelde programma komt beschikbaar voor andere ROC's en wordt gedeeld via landelijke organisaties.

Relatie met opleidingsprofielen

De kwalificaties voor mbo-opleidingen zijn landelijk vastgelegd op basis van informatie uit het werkveld, het onderwijs en andere stakeholders. De indeling is een algemeen beroepsprofiel met onderverdeling in: beroepstaken, kerntaken en werkprocessen (B-K-W)¹.

Daarnaast heeft de MBO-Raad per beroep een *'body of knowledge'* (BoK) opgesteld, passend bij elk kwalificatiedossier. Een BoK is een kennispakket dat als handvat dient voor het onderwijs en het werkveld om kennis op het juiste niveau en met de juiste inhoud te duiden.

Aandacht voor hygiëne- en infectiepreventie maakt onderdeel uit van de opleidingsplannen van de verzorgende-, verpleegkundige- en assisterende beroepen (apothekersassistent en doktersassistent). De vertaling van de landelijke opleidingsrichtlijnen naar een school curriculum of *'body of knowledge'* is niet vanzelfsprekend. Onderwijsorganisaties hebben de vrijheid om te bepalen hoe hun onderwijs is ingericht en hoeveel aandacht aan een specifiek onderwerp wordt besteed.

Uit de ervaringen van scholen blijkt dat een aantal randvoorwaarden voorwaarden van belang zijn voor het succesvol doorlopen van een curriculumaanpassing:

- Urgentie bij management en docenten. Als het belang niet wordt ervaren zal weinig tijd en ruimte worden ingeruimd voor het onderwerp. Scholen hebben vrijheid om de onderwerpen in hun curriculum te bepalen.
- Beschikbaarheid van opleidingsuren voor docenten. Iedere onderwijsorganisatie biedt zijn docententeams opleidingsuren. Het aangeboden lespakket kan worden opgenomen in dit aanbod.
- Afspraak met GGD-consulent. Inhoudsdeskundigen of experts zijn een voorwaarde om docenten van actuele kennis te voorzien. Het is aan te bevelen om met de plaatselijke GGD-consulent afspraken te maken over inzet van uren en financiering.
- Inzichtelijk in het curriculum. Een mogelijkheid tot versterken van het curriculum is om een expert of inhoudsdeskundige het curriculum ter inzage te geven met het verzoek te monitoren op actuele inhoud.
- Positieve introductie bij docenten. Het belang om tijd te maken voor deze cursus wordt ingegeven door een positieve introductie en uitnodiging. Daarbij kan een ambassadeur of een expert uit het team een motiverende factor zijn.
- Beschikbare tijd voor check-up opleidingslokalen. Het is aan te raden om de check-up uit te voeren in aanwezigheid van instructeurs en docenten die regelmatig gebruik maken van deze ruimten. Door de dialoog wordt men bewust van de mogelijkheden van aanpassingen en kan het management het budget (waar nodig) aanpassen.

¹ Kwalificatiedossiers 2020 en 2021. <https://www.s-bb.nl/onderwijs/kwalificatieregister/>

- Bij voorkeur aanstellen van een aandachtsvelder infectiepreventie docent. Eventueel te combineren met een medewerker facilitaire dienst zodat ook de hygiënerichtlijnen zichtbaar en herkenbaar zijn in het gebouw. Dit bevordert het leren bij de studenten en het voorbeeldgedrag van docenten.

Kwalificatiedossiers

Kwalificatiedossier mbo-verpleegkunde Crebo 25655

Algemeen

De mbo-verpleegkundige is gericht op het versterken van het zelfmanagement van de zorgvrager. Het gaat om het vaststellen van de behoefte aan zorg, door middel van klinisch redeneren binnen vastgestelde procedures/ protocollen, het uitvoeren van interventies, verpleegtechnische handelingen en persoonlijke verzorging. Ze werkt efficiënt, methodisch, veilig, kostenbewust, milieubewust, **hygiënisch** en ergonomisch verantwoord (Zorgverlener).

B1-K1-W4: Voert verpleegtechnische handelingen uit (Zorgverlener):

- gebruikt voor het uitvoeren van de verpleegtechnische handelingen materialen en middelen effectief, efficiënt, zorgvuldig en **veilig**;
- voorziet in een optimaal controlesysteem voor de uit te voeren verpleegtechnische handelingen;
- voert de verpleegtechnische handelingen deskundig uit volgens **veiligheidsvoorschriften, protocollen**, bevoegdheden en wettelijke kaders waaronder Wet BIG.

B1-K2: Werken aan organisatie- en professie gebonden taken:

- heeft specialistische kennis van **protocollen, professionele richtlijnen**, beroepscode en **standaarden**.

Kwalificatiedossier Verzorgende IG Crebo 23268

Algemeen

De verzorgende werkt efficiënt, methodisch, **veilig**, kostenbewust, milieubewust, **hygiënisch** en ergonomisch verantwoord.

B1-K1: Bieden van zorg en ondersteuning:

- heeft kennis van **protocollen, professionele richtlijnen**, beroepscode en standaarden;
- **kan bijdragen aan patiëntveiligheid**.

B1-K1-W2: Adviseert en instrueert over preventie (Gezondheidsbevorderaar):

- geeft onder andere voorlichting en advies over een gezonde leefstijl, **veiligheid en hygiëne** en het gebruik van (technologische) hulpmiddelen.

B1-K1-W5: Voert verpleegtechnische handelingen uit (Zorgverlener)

- voert, daar waar het voorkomt, verpleegtechnische handelingen uit binnen haar bevoegdheden en wettelijk kader (o.a. Wet BIG) en **met inachtneming van de noodzakelijke voorzorgsmaatregelen, procedures en voorschriften.**

B1-K2: Werken aan organisatie- en professie gebonden taken:

- heeft kennis van **protocollen, professionele richtlijnen**, beroepscode en **standaarden.**

Kwalificatiedossier apothekersassistenten Crebonr. 23265.

B1-K3: Biedt productzorg:

- bij het voor toediening gereedmaken (VTGM) van bijvoorbeeld antibioticadranken, is de apothekersassistent verantwoordelijk voor productveiligheid door het opvolgen en **hanteren van richtlijnen;**
- is verantwoordelijk voor het handhaven en **bewaken van hygiëne** en veiligheid van haarzelf en collega's;
- heeft specialistische kennis van wet- en regelgeving, zoals: **hygiëne**, veiligheid, ARBO, FMD (Falsified Medicines Directive).

Kwalificatie dossier doktersassistenten Crebonr. 23284

Algemene beroepshouding

Tijdens de beroepsuitoefening hanteert zij de geldende regels t.a.v. privacy, veiligheid, **hygiëne** en gedragsregels.

B1-K2: Handelen in het kader van de individuele gezondheidszorg:

- kan werken volgens **hygiënische voorschriften;**
- heeft kennis van **infectiepreventie.**

B1-K2-W3: Assisteert bij uitvoering van medische verrichtingen (vakinhoudelijk handelen):

- ziet toe op de veiligheid en **hygiëne** voor zichzelf en anderen, zoals de patiënt en collega's;
- na afloop van de medische **verrichting reinigt** de beginnend beroepsbeoefenaar de behandelruimte en de hulpmiddelen;
- **reinigt, desinfecteert en/of steriliseert** het instrumentarium en ruimt deze op.

B1-K2-W2: Voert medisch-technische handelingen uit (vakinhoudelijk handelen):

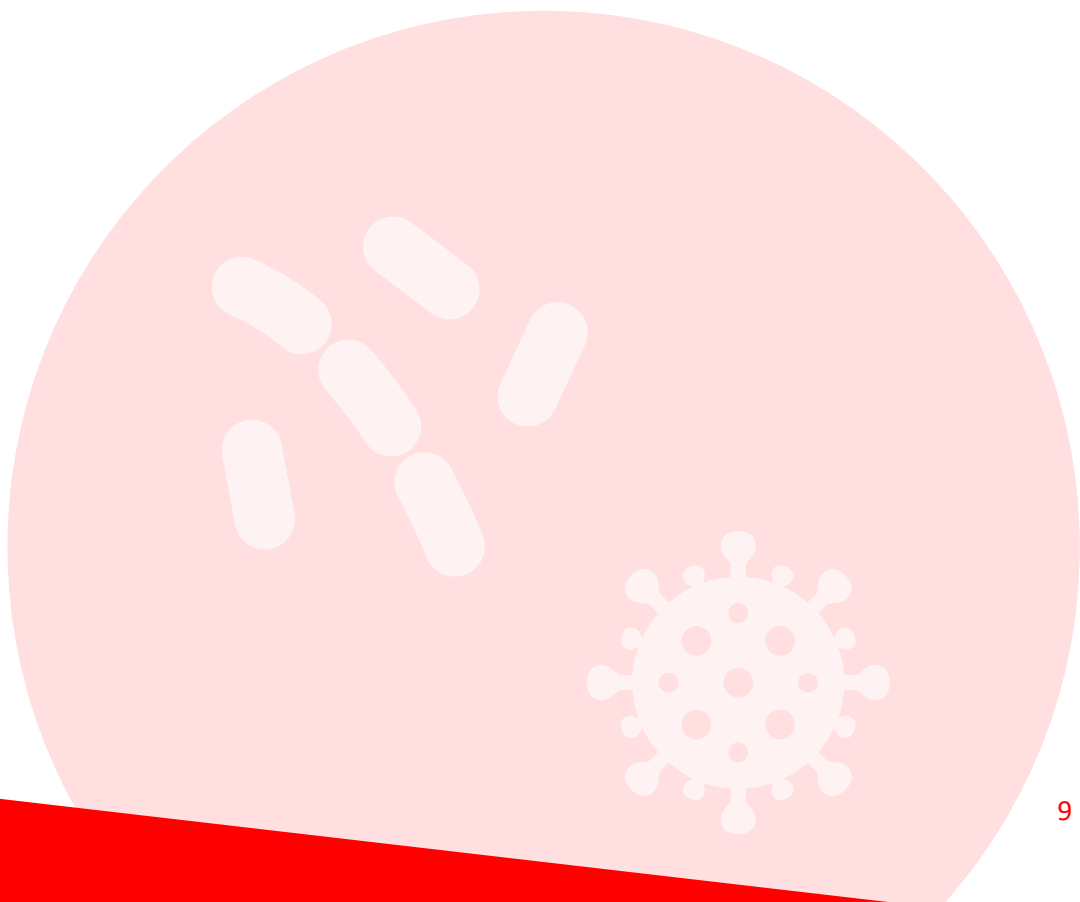
- werkt vakkundig, **hygiënisch**, precies, bedreven, bekwaam en empathisch.

B1-K3: Praktijkvoering:

- is verantwoordelijk voor een logische en realistische planning, een **hygiënische** en opgeruimde werk- en wachtruimte.

B1-K4: Werken aan kwaliteit en deskundigheid:

- kan protocollen m.b.t. **hygiëne**, veiligheid, Arbo, milieu, kwaliteitszorg en ergonomisch werken toepassen.

Onderwerpen hygiëne en infectiepreventie

De onderwerpen die richting geven aan het onderwijsaanbod zijn gebaseerd op de landelijke richtlijnen van het Landelijk Centrum voor Hygiëne en Veiligheid (LCHV)² en de richtlijnen van het Samenwerkingsverband Richtlijnen Infectiepreventie (SRI). De volgende onderwerpen dienen aan bod te komen in het onderwijs³:

1. Handhygiëne
2. Juiste omgang Persoonlijke Beschermingsmiddelen (PBM)
3. Persoonlijke hygiëne
4. Ziekteverwekkers
5. Transmissieroutes
6. Reiniging en desinfectie
7. Omgang met lichaamsvloeistoffen (urine, ontlasting, bloed)
8. MRSA/BRMO
9. Omgang met isolatiemaatregelen
10. Antibioticaresistentie (ABR)
11. Herkennen zorginfecties

Deze onderwerpen zijn vertaald naar de volgende algemene leerdoelen (kennis, vaardigheden en attitude):

- Het verlenen van planmatige zorg, rekening houdend met beïnvloedende factoren waaronder: culturele verschillen, protocollen, richtlijnen, **hygiënevoorschriften**, Arbo en inzet van juiste (hulp-) middelen en materialen en past deze toe binnen de beroepscontext.
- Het bieden van ondersteuning bij de organisatie en uitvoering van een huishouden op individueel en of groepsniveau, **rekening houdend met hygiëne en voedselveiligheid voorschriften**, wetgeving (Arbo) en met de juiste inzet van middelen en materialen binnen de beroepscontext.
- Het beargumenteren waarom hygiënemaatregelen in verschillende werkvelden noodzakelijk zijn.

(MBO Raad, 2022)

² In de toekomst worden deze richtlijnen vervangen door de SRI richtlijnen: [Home | SRI-richtlijnen](#)

³ <https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen>

Onderwijskundige onderbouwing

De opleidingen: verzorgenden, verpleegkundigen en doktersassistenten, zijn drie separate opleidingen met een eigen opleidingsprofiel en eindtermen⁴. De opleiding tot verzorgende duurt gemiddeld twee tot drie jaar en de opleiding tot verpleegkundige en doktersassistente twee en een half tot vier jaar, afhankelijk van vooropleiding en werkervaring.

Uitgangspunt van het lesprogramma is dat de docenten in hun lessen op passende wijze aandacht schenken aan infectiepreventie. Het is daarom belangrijk dat de docenten goed voorbereid worden op deze taak. Omdat de recente kennis en ervaringen van docenten sterk per persoon verschilt, is het zelfevaluatiepakket ontwikkeld.

De studenten van de opleiding tot verzorgende, verpleegkundige en doktersassistent verschillen in voorkennis, werkervaring, leeftijd en sector. Het is van belang dat docenten uit een breed aanbod van lesmaterialen kunnen kiezen, passend bij de behoefte van de studenten. Daarvoor is het train-de-trainer pakket ontwikkeld en een overzicht van bestand lesmateriaal.

Studenten leren in beroepsopleidingen het meest in authentieke leersituaties. Omdat het leren en het opleiden niet altijd direct in de werkpraktijk kan plaatsvinden, zijn simulatie lessen een passende voorbereiding. In de schoolgebouwen zijn skills-labs ingericht waar studenten hun vaardigheden kunnen oefenen. Deze skills-labs dienen te voldoen aan de eisen die ook aan het werkveld worden gesteld. Hiervoor is een auditpakket samengesteld.

Algemene doelstellingen van het onderwijspakket

Docenten zijn voorafgaand aan het leerjaar op de hoogte van de actuele richtlijnen en inzichten m.b.t. infectiepreventie en hygiëne, en kennen de rol hiervan in het bestrijden van antibioticaresistente. Ook zijn zij op de hoogte van de toepassing van infectiepreventie in de praktijk.

Een ervaren deskundige infectiepreventie (met ervaring in de eerstelijns-, tweedelijns- en langdurige zorg) helpt docenten in de voorbereiding en staat hen bij tijdens het leerjaar.

⁴ Het onderwijspakket is niet direct gericht op de opleiding tot apothekersassistent. Wel hopen wij dat de onderwerpen hygiëne en infectiepreventie ook in deze opleiding aan bod komen.

Samengevat: Het onderwijspakket 'Hygiëne en infectiepreventie voor docenten' bestaat uit vier onderdelen:

- 1. Verantwoordingsdocument onderwijspakket.**
- 2. Train-de-trainer pakket voor docenten.**
- 3. Een opleidingsaanbod voor de drie opleidingen toegesneden op niveau en werkomgeving of werkcontext.**
- 4. Een auditpakket voor praktijklokalen.**

Het onderwijspakket is te vinden op de website van het ABR-netwerk Noord-Holland/ Flevoland onder het kopje scholing.
[Naar het onderwijspakket >](#)

En op de website van UNO Amsterdam
[onder onderwijs>](#)

Zelfevaluatie voor docenten

Als docent is het belangrijk om over basiskennis te beschikken wanneer je het thema infectiepreventie en hygiëne presenteert of begeleidt. Een korte vragenlijst over de 11 thema's helpt daarbij om snel en efficiënt je actuele voorkennis te toetsen.

Voor docenten is een train-de-trainer lespakket ontwikkeld bestaande uit twee delen. Het eerste deel is een bijscholing op gebied van infectiepreventie, antibioticaresistentie en hygiëne richtlijnen. Deel twee gaat over het ontwikkelen van een leertraject/ leerpad over infectiepreventie. We helpen daarbij met het benoemen van verschillende lesdoelen, werkvormen en geven interessante links. Met deze hulpmiddelen kun je aan de slag om een passend lespakket op te stellen, afgestemd op de doelgroep, beschikbare tijd en de voorkennis van de student. Start als eerste met de digitale vragenlijst, dit is een mooi begin van je lessencyclus!

